

การประเมินผลการรับรู้ข้อมูลและพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน เพื่อวางแผนกลยุทธ์การสื่อสารกรมอนามัย

สมเกียรติ ปฎิรพ
ศูนย์สื่อสารสาธารณะ กรมอนามัย

กรมอนามัยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนและชุมชนสามารถดูแลสุขภาพตนเองและเฝ้าระวัง รวมทั้งจัดการปัจจัยกำหนดสุขภาพได้อย่างเหมาะสม โดยที่ประชาชนมีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและผู้อื่นใกล้ชิดได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพราะข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ตลอดจนช่วยลดค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ นำไปสู่ความมั่นคงได้ในอนาคต ซึ่งที่ผ่านมาผลการสำรวจพบว่า ประชาชนยังรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ไม่ชัดเจนนัก จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกรมอนามัยของประชาชน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนางานสื่อสารในกลุ่มประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การสำรวจใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรเป้าหมาย 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มวัยเรียน กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน และกลุ่มวัยผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ข้อมูลทางวิชาการ และข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมจากกรมอนามัย โดยใช้การคัดเลือกตัวอย่างประชาชนแบบแบ่งชั้นภูมิ ตามสภาพพื้นที่ เพศ และอายุ ตามสัดส่วนโครงสร้างประชากรไทย จำนวนแบบสัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 2,539 ชุด

ผลการสำรวจ พบว่า ประชาชนกลุ่มแม่และเด็ก วัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน มีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ ในขณะที่ประชาชนผู้สูงอายุเปิดรับสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ สื่อบุคคล ประชาชนทุกกลุ่มวัยให้ความสนใจและเปิดรับข้อมูลข่าวสารและความรู้เรื่องความปลอดภัยของอาหาร มากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องคุณค่าทางโภชนาการของอาหาร ยกเว้นกลุ่มวัยเรียนที่เปิดรับเรื่องการดูแลสุขภาพช่องปาก รองลงมา อย่างไรก็ตาม ประชาชนทุกกลุ่มวัยมีการเปิดรับเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิต น้อยที่สุด

สำหรับความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมของประชาชน ในภาพรวม พบว่า กลุ่มแม่และเด็กและกลุ่มวัยผู้สูงอายุมีความรู้เป็นอย่างดี และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมมาก ขณะที่กลุ่มวัยเรียนและกลุ่มวัยทำงานไม่ค่อยมีความรู้ จึงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนกลุ่มวัยรุ่นแม้จะมีความรู้เป็นอย่างดี แต่กลับมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ พบว่า ประชาชนทุกกลุ่มวัยให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพในเรื่องอาหารมากที่สุด โดยเรื่องที่ประชาชนให้ความสำคัญรองลงมา ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน ให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพช่องปาก กลุ่มแม่และเด็กให้ความสำคัญกับเรื่องอนามัยสิ่งแวดล้อม และวัยผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับการออกกำลังกาย

ข้อเสนอแนะ นอกจากการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อหลักในการสื่อสารกับประชาชนแล้ว กรมอนามัยควรเน้นการใช้สื่อประเภทอื่นๆ เพิ่มเติมควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะการเข้าถึงกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อที่แตกต่างจากกลุ่มวัยอื่นๆ เพื่อเพิ่มการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนให้มีความครอบคลุมมากขึ้นด้วย ควรเน้นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและความรู้ในเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิต เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่ประชาชนกลุ่มวัยซึ่งมีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น วัยเรียน วัยรุ่น และวัยทำงาน นิยมเปิดรับ โดยนำเสนอเนื้อหาให้มีความน่าสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจและจดจำ และสามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม